

Praktiky křesťanského vědce

Charles S. MacKenzie

Překlad věnován Veronice Kramperové.

Charles S. MacKenzie přednáší filosofii a teologii v Reformovaném theologickém semináři. Je držitelem magisterského akademického titulu z oblasti teologie a doktorátu z Princetonského theologického semináře a doktorátu z teologie z Princetonské university. Je bývalým předsedou a kancléřem Grove City College. Jeho publikované práce zahrnují: *Pascal's Anguish and Joy* (Philosophical Library, 1973) a *The Trinity and Culture* (American University Studies, Series VIII: Theology and Religion, Vol. 34, Peter Lang, 1987). Jeho nejposlednější kniha o Pascalovi, *Apologist for the Twenty-First Century*, vyjde ve vydavatelství Oxford University Press.

Následující pojednání bylo publikováno v červnovém (2003) vydání *Reconsiderations*, čtvrtletníku Centra pro křesťanská studia v Gainesville a je dostupné na následujícím internetovém odkazu: www.christianstudycenter.org.

Poznámka editora: Na jaře roku 2003 Centrum pro křesťanská studia v Gainesville společně s Intervarsity křesťanským společenstvím absolventů a Faculty Ministry hostilo druhé roční Kolokvium o víře a vědecké práci. Kolokvia se zúčastnili post-graduální studenti a učitelé jak z Floridské státní university tak i z Floridské university. Kolokvium zkoumalo možnosti a problémy vědecké práce, která je prováděna v křesťanském duchu. Jedním z klíčových účastníků Kolokvia byl Charles MacKenzie. Dr. MacKenzie, jehož vědecká dráha zahrnuje Princeton, Columbiu, Stanford a nyní Reformovaný theologický seminář, strávil ve vědeckém prostředí celý svůj život a v tomto pojednání předkládá své perspektivy, pokud jde o praktiky křesťanského vědce.

Uplynulých 50 let universitního života bylo poznamenáno pohnutým a tumultózním přechodem z jednoho způsobu života ke druhému. Pro mě to byly roky dobrodružství a zápasů s novými myšlenkami, které se snaží ovládat duše zítřejších vůdčích osobností společnosti. Intelektuálové, kteří měli vůli k moci, se stali mnohem frustrovanějšími a rozčilenějšími než kdy před tím, neboť nemohli kontrolovat běh dějin. Ale jaký to byl čas příležitostí, které křesťanským myslitelům otevřely změny minulého století! Politováníhodné nicméně je, že křesťanští vědci reformované tradice jen zřídka ovlivnili 20. století.

Když jsem nastoupil svoji dráhu učitele před 40 lety, bylo mezi mými kolegy na universitě jen pár křesťanů reformované tradice. Vzpomínám si ale na malý počet „provokatérů“, kteří se sami nazývali evangelikály. Tito rušivě vstupovali do každé diskuse tak, že lobovali za pár pochybných interpretací biblického textu a pak hned odešli. Neochota pochopit rychle se měnící svět často vyháněla studenty z jejich přednášek a způsobovala, že si z nich ostatní pedagogičtí členové akademické obce dělali srandu a považovali je za podivíny. Ale dnes je v řadách pedagogických pracovníků na celé řadě našich nejlepších universit celá vlna mladých a energetických křesťanských vědců. Ti si však musejí dávat pozor na neméně závažné nebezpečí arogance a jejího dvojčete, podivínství.

Za léta mé učitelské praxe na universitě za mnou do kanceláře či domů přicházela celá řada studentů, kteří si chtěli jen popovídat. Jeden z nich mi řekl: „Chci, aby byl někdo, kdo to už zná a kdo mi může ukázat překážky na cestě.“ Jakožto člověk, kdo se pohybuje ve vědeckém prostředí už 40 let, jsem tu prostě proto, abych ukázal, kde jsou některé z překážek na cestě – abych ukázal na nebezpečné oblasti pro křesťanské vědce v době úžasné společenské změny.

Ze všeho nejdříve, musíme být vděční a pozorní šampióni křesťanské víry. Text z Pavlova Listu Židům 1,3 nás vyzývá, abychom kvůli víře snažili. Řecké slovo, které je v tomto kontextu použito, označuje atlety, kteří se snaží stát šampióny. Musíme se snažit, ale musíme se vyvarovat povýšenosti, mentality arogantní uzavřenosti. Neměli bychom předpokládat, že všichni, kromě nás samých, se mýlí, ani bychom si sami sebe neměli představovat, jak sedíme v pevnosti na vrcholu hory, dívající se na zástupy těch, o kterých si myslíme, že toho neví tolik, jako my. Tento přístup nám pomůže nechtít se do pastí, kterou popisuje Španěl Miguel de Unamuno, který obvinil některé intelektuály z toho, že jim jde více o získání intelektuálního vítězství než o hledání pravdy.

Musíme mít na paměti, že hledání pravdy po nás vyžaduje pokoru. Skutečnost je taková, že my, konečné lidské bytosti, jsme obklopeni obrovskými galaxiemi, které nejsme schopni obsáhnout. I tak ale přesahujeme nespočetné množství světů, které jsou menší než jedna lidská buňka. Není překvapením, že nás Písmo upamatovává, že i v tom veškerenstvu není člověk ztracen, neb „*Co je člověk, že na něho pamatuješ...?*“ Pascal nás obdobně upozornil na to, že když si uvědomíme naše strašlivé postavení mezi obrovskými galaxiemi nad námi a nepatrným světem pod námi, měli bychom být pokornými. Muž, o kterém si myslím, že změnil svět 20. století nejvíce, je Albert Einstein, intelektuální velikán, který rozšířil naše poznání o širokém vesmíru a při tomto poznávání se stal úžasně pokorným člověkem. Když jsem byl mladým hrdým a arogantním vědcem, bydlel jsem jen o tři vchody vedle profesora Einsteina. Jednoho dne mi řekl: „*Mojí rolí jakožto vědce je se pokorně poklonit*

před pravdou.“ Tím také vlastně řekl: „*Znal jsem většinu předních vědců světa. Bez výjimky, všichni jsou věřící lidé.*“

Za druhé, když se kvůli víře snažíme, musíme rozlišovat mezi neobomnými pravdami a nejednoznačnými lidskými konstrukty, které časem pominou. Potřebujeme vědět, co je podstatné, pokud jde o křesťanskou víru. Jestliže není nějaké učení zachyceno v Písmu, pak pravděpodobně není podstatného charakteru. Musíme se však zasazovat za to, co stojí v centru Písma, ne nutně za nepodstatné věci.

Pokud jde o mě, domnívám se, že podstatné zahrnuje následující: Existuje trojedinný Bůh, který stvořil vše, co jest; vše důležité o životě zjevil v životě, smrti a vzkříšení Krista, stejně tak v Písmu a v přirozenosti světa. Nejednoznačné, ne podstatného charakteru a nejisté učení zahrnuje takové věci jako milénium, počet dnů stvoření (jde o dny o 24 hodinách či o geologické epochy?), otázku theistické evoluce či okamžitého stvoření, etc. Když Písmo nepojednává o nějaké věci jednoznačně, měli bychom k ní přistupovat s opatrností, čekajíc na více ozřejmění a více porozumění.

Za třetí, měli bychom si uvědomit, že občas se pravda skrývá za chybami. A tak bychom se vždy měli snažit porozumět, jaká pravda se může skrývat v myšlení sekulárních myslitelů. Je důležité uvědomit si souvztažnost, která se skrývá za vším, co je pravdivé a skutečné. Moderní věda zdůraznila souvislosti všech věcí. Miliony elektronů a protonů, které kmitají v tomto podiu, existují v nějaké souvztažnosti, tak jako nezměrné množství energie rozptýlené v naší sluneční soustavě. Je důležité si uvědomit, že Bůh je podstatou, která podepírá vše, co jest. Text z Listu Koloským toto vyjadřuje slovy: „...v něm (Ježíši) spočívají všechny věci.“ Součástí našeho úkolu jakožto křesťanů je nevěřícím ukázat, jaký a proč má křesťanství vztah ke světu.

A tak křesťané potřebují naslouchat nevěřícím, agnostikům a těm, kdo pochybují. Může tomu být tak, že nějaká zrnka pravdy se skrývají v jejich skepticizmu? Měli bychom projevit respekt a zájem vůči myšlenkám nevěřících lidí a to i vůči těm myšlenkám, se kterými nemůžeme souhlasit. Možná, že tím, že budeme naslouchat, můžeme nevěřícím lidem pomoci odhalit nějaké křesťanské pravdy, které se nepozorovaně skrývají v jejich životech.

Ba co více, když nasloucháme, měli bychom dávat pozor na jednoduché myšlenky podstatného charakteru a předpoklady, na nichž nevěřící lidé staví své světové názory. Výtečný oxfordský chemik Michael Polanyi upozornil na to, že všechny myšlenky zastávané vědci, filosofové a theology vyrůstají z „*předpokladů majících povahu víry*“. Jestliže má pravdu, pak bychom se měli snažit pomoci nevěřícím přátelům odhalit jejich „*předpoklady mající povahu víry*“. Pak můžeme porovnat jejich předpoklady s předpoklady biblického světového názoru a stejně tak praktické důsledky jejich světových názorů s důsledky biblického světového názoru.

Za čtvrté, můžeme si získat respekt nevěřících lidí a právo představit své porozumění Pravdám tím, že se staneme odborníky v jedné oblasti vědění. Ne sice vždy, ale obvykle je magisterský či doktorský akademický titul prvním krokem v tomto směru. Celá léta jsem povzbuzoval své doktorantské studenty k tomu, aby strávili deset let výzkumem, vyhledáváním a studiem jedné klíčové osobnosti či jednoho důležitého problému, aby o dané osobnosti či problému věděli tolik, jako nikdo jiný na světě. Dallas Willard na USC se stal vedoucím odborníkem na Husserla. Tato skutečnost mu přinesla důvěru uznávaného vědce a také pozvání o daném tématu hovořit všude po světě. Jeden z mých bývalých studentů strávil celé roky, aby se stal jedním z vůdčích odborníků na problematiku času a věčnosti. Tato skutečnost 39letému Brianovi Leftowi přinesla takový intelektuální respekt, že tento rok bude na Oxfordu uveden na jednu z nejprestižnějších kateder filosofie na světě. A jeho vliv, jakožto křesťana, bude dalekosáhlý.

Příliš často se myslitelé zabývají mnoha problémy příliš mělce, studující trochu toho a trochu onoho, s rozkoší rozkročení mezi mnoha problémy. Křesťanský vědec by měl mít na paměti slova apoštola, který řekl „*Tuto jednu věc dělám*“. Bylo by velmi záhodno, kdyby si křesťanský vědec našel jednu osobnost či jeden problém svého zájmu a pak tuto osobnost či tento problém s neutuchajícím zájmem studoval a stal se v dané oblasti odborníkem.

A pak, křesťanští postgraduální studenti a učitelé by spolu měli sdílet své výzkumy a objevy tím, že budou psát kvalitní práce a tím, že tyto práce budou číst na profesionálních setkáních a konferencích. Měli bychom světu dát vědět o svých objevech. Nemá žádný smysl být jen tichým přísedícím, který se bojí jakékoli kritiky. Na nedávných konferencích týkajících se humanitních studií presentovali své práce tři mí doktoranští studenti. Jeden z nich oponoval francouzskému filosofovi Lyotardovi, pokud jde o jeho odmítnutí metanarativity. Zástupce jistého vydavatelství si vyslechl přednášku a byl tak nadšen, že tomuto mladému doktorantskému studentovi nabídl smlouvu k napsání knihy na dané téma. Není důležité to, že bude publikována kniha. Důležité je, že mladý křesťanský vědec začíná mít hlas v intelektuálních zápasech dneška. Tudiž, každému mladému křesťanskému vědci říkám, aby nebyl pasivním přísedícím. Měl by zaměřit svoji pozornost na svá studia. Měl by snaživě a hluboce zkoumat, aby porozuměl tomu, jak se Pán světa vztahuje k jeho životu, k jeho oboru, a k horkým tématům, kterým dnes čelí náš svět. Měl by dělat svoji práci tak, aby měl co hodnotného říci. Pak by se měl zapojit do bitvy. Měl by ukázat smysluplnost křesťanského světového názoru. Měl by vyzvat na souboj skeptiky a

nevěřící lidi, ale měl by hovořit moudře, upřímně, přesně a pečlivě. Necht' pracuje s vášní. Necht' ukáže, že mu záleží na jeho projektu, ale necht' je zároveň pokorný. Necht' je milý!

Za páté, jakožto křesťanští vědci, musíme věnovat pozornost problémům současnosti. Musíme následovat příkladu Augustina, Pascala, Warfielda, Kuypera a další, kteří se pokoušeli reagovat na otázky, které trápily jejich současníky. Jednou jsem slyšel Paula Tillicha, jak říkal, že rolí filosofů je identifikovat a analyzovat otázky, které si společnost klade. Pak, říkal Tillich, theologové by měli přijít s biblickými odpověďmi na tyto otázky. Avšak příliš často se jak filosofové tak i theologové zabývají otázkami, které byly aktuální před 50 či 100 lety. Musíme se zabývat otázkami, které společnost trápí dnes. Některé z těch otázek, na které dnes potřebujeme najít odpovědi, jsou:

- a) Jaká je povaha lidského já? Jaká je naše opravdová identita? Jaká je naše odpověď Sartrově tezi, že já je prázdná bublina, která ve svém středu nemá nic? K zodpovězení otázky, co znamená být lidskou bytostí, moderní koncepcí Imago Dei (k obrazu Božímu) může být dlouhá cesta.
- b) Jaký je ve světle porozumění 21. století vztah, pokud vůbec nějaký, mezi universálním a partikulárním, mezi speciálním a obecným zjevením? Keith Ward z Oxfordu je jedním z těch pár křesťanských průvodců přes toto minové pole. Je vůdčím myslitelem, pokud jde o vyvinutí současných biblických odpovědí na otázky Božího konání – na otázku, jak se transcendentní Bůh vztahuje k časnému světu.
- c) Je nějaké skryté spojení mezi tím, jaké pravdy zastávají nevěřící lidé a tím, co učí Boží zjevení? Toto znamená přesné zkoumání sekulárního světového názoru stejně tak jako opětovné zvážení koncepcí Božího zjevení.
- d) Jaký je vztah, pokud vůbec nějaký, mezi křesťanstvím a ostatními světovými náboženstvími? Je křesťanství v něčem jedinečné? Toto za současné synkretické atmosféry vyžaduje upřímné porozumění Islámu, Hinduismu, Buddhismu a dalším náboženstvím světa stejně tak jako hlubokého porozumění biblického náboženství.
- e) Je povaha křesťanského zjevení, které je pro většinu křesťanů normativní a autoritativní, primárně doktrinální, vztahová či informativní? Či vše zároveň? Někteří křesťané trvají na tom, že zjevení má v první řadě propositivní povahu, majíce za úkol korigovat formulace věrouky. Jiní tvrdí, že zjevení je v první řadě perspektivní, tj. že je mu třeba nejsprávněji rozumět v jeho kontextu. Jiní zase tvrdí, že zjevení má v první řadě povahu relační, tj. že jde o osobní vztah s Ježíšem Kristem. A jiní pak, jako Pascal s jeho třemi řády, tvrdí, že zjevení má více povah a že obsahuje všechny ze zmíněných motivů.

Takto bychom mohli pokračovat do nekonečna ve vyjmenovávání problémů, které si žádají pozornosti křesťanských myslitelů: etické problémy medicíny (klonování), jazyka (dekonstruktivismus), povahy moci (multilaterální a unilaterální vztahy moci mezi lidmi a národy), potřeba společenství – ale jakého společenství? Měli bychom se spojit s ostatními ve snaze vyvinout křesťanské odpovědi na horké problémy dneška tím, že přijdeme s užitím věčných biblických pravd, které bude odpovídat kontextu 21. století.

A nakonec, být významným křesťanským vědcem ze všeho nejvíce vyžaduje, abychom měli autentický a osobní zkušenost s Tím, kdo říká, že je „Cestou, Pravdou a Životem“. On může našim srdcím a myslím vyjevit dimenze Pravdy, které nemohou být získány jinak, než tím, že se nekonečná Osoba sama zjeví konečným osobám. Pamatujme na Ježíšova slova: „*Kdo chce činit jeho vůli, pozná, zda je mé učení z Boha...*“ (Evangelium podle Jana 7:17). V jeho vůli je jeho pravda a v jeho pravdě je jeho vůle. Ti, kteří činí jeho vůli, poznají hlubiny jeho Pravdy.

T. R. Glover se jednou zeptal: „*Jak církev, která čelila síle řecké filosofie, moci Římské říše a nespoutané smyslovosti obrátila dějiny světa?*“ Tento renomovaný historik tuto otázku zodpověděl tak, že první křesťané překonali pohany svým životem, svojí smrtí a svým myšlením. Jak dnes můžeme změnit směr dějin křesťanským směrem? Musíme sekulární svět překonat svými životy a smrtí. Díky Bohu tomu dnes tak mnozí činí. Musíme pohanský svět překonat však také myšlením. Musíme poskytnout lepší analýzy, lepší odpovědi, lepší řešení. A toto musíme učinit brzy. Kdo ví, co kdybychom přišli do království jen kvůli této hodině, jen kvůli této době překotné změny, kterou se vyznačuje náš věk. Zmatený svět čeká, co mu křesťané řeknou. A proto se opět obracím na křesťanského vědce a naléhám na něho, aby sebe sama dal ukřižovanému a vzkříšenému Pánu. Překonej nevíru životem, smrtí a myšlením a ztracený, vystrašený a zmatený svět ti bude naslouchat.

Z anglického originálu „Practices of Christian Scholar“ publikovaného dne...v... přeložil Martin Damašek, Amsterdam, 31. prosince 2008.